

ELS ESTRANGERS A ESPANYA.

Polítiques 1. Publicacions de la FundacióJaumeBofill.
Barcelona 1992.

«La regularització jurídica que es dedueix del text constitucional és prou avançada i s'inclou en la línia d'una certa equiparació amb els nacionals. El problema resideix en aquells drets que podríem qualificar com a inicials i previs a l'exercici d'altres drets (dret de residència). La peremptòria necessitat d'obtenir la legalització és l'obsessió de milers de residents il·legals que es mouen en un ambient difícil i hostil. Aquest és el repte de les autoritats espanyoles i el drama d'aproximadament el cinquanta per cent d'aquells que han decidit encetar una nova vida i provar sort en un Estat d'escassa tradició immigratòria.»

Els informes de la col·lecció «Polítiques» consten habitualment de tres parts: descripció sociològica del tema, anàlisi de la legislació que s'hi refereix i valoració crítica de la seva aplicació.

J. Pascual descriu la immigració als països de la CEE agrupant-la en tres fases històriques. De la fi de la segona guerra mundial a 1975, el nord-oest europeu atreu treballadors del sud o de fora d'Europa: política de portes obertes per afavorir la reconstrucció i el desenvolupament, i retorn a la metròpoli de funcionaris i colons, conseqüència de la descolonització. De 1975 a finals de la dècada dels 80, comença a restringir-se l'entrada de treballadors estrangers amb motiu de la crisi econòmica: política de portes tancades. I a finals dels anys 80, s'inicia una progressiva immigració dels països de l'antic Bloc de l'Est, mentre que els de l'Europa meridional passen d'emissors a receptors d'immigració. La «gran redistribució de capital humà» es produeix ja a escala planetària.

Davant el fort augment immigratori del Magrib i la seva tendència a la sedentarització, la reacció europea és de suprimir fronteres internes i enfortir les externes, sobretot al Sud. La dimensió demogràfica de la immigració a l'Estat espanyol difereix molt si es considera la regularitzada (un 53% provenen d'altres estats de la CEE o de països industrialitzats) o la clandestina (més del 55% són de països africans i asiàtics); és una migració de treball i té com a principals àrees receptores la comu-

nitat autònoma de Madrid i Catalunya. Finalment, l'informe distingeix la inserció laboral dels immigrants provinents dels països del Primer Món i dels del Tercer, pel que fa a sectors d'ocupació, categories socio-professionals, atur i mercat de treball.

M. Carrillo i H. García Morago analitzen l'estatut jurídic dels estrangers a Catalunya, des del marc general de l'art. 13 de la Declaració Universal dels Drets de l'Home i els tractats i acords internacionals al de la Constitució espanyola de 1978 i dels límits que introdueix l'anomenada Llei d'extranjería (7/1985) condicionant l'estatut jurídic de l'estranger a la legalitat de la seva situació: aquest depèn de l'autorització administrativa de residència, la qual queda vinculada a l'obtenció d'un treball remunerat estable. Especialment rigorosa és l'anàlisi de la interpretació jurisprudencial de la Llei en cada un dels drets i les llibertats i les limitacions pràctiques que en deriven: des dels drets de residència i lliure circulació, de protecció jurisdiccional, d'expressió, reunió i associació, de sufragi... fins als drets al treball, a la seguretat social i a la propietat. Finalment, es refereix al dret d'asil i a la condició de refugiat, pel que fa a la immigració per motius polítics.

Les limitacions administratives dels estrangers en l'exercici dels seus drets és el tema que tracta J.M. Manté des de la seva praxi professional: política de visats, ineficàcia d'una administració cen-

tralista i descoordinada pel que fa a tramitació de permisos de treball i de residència, abús arbitrari de la discrecionalitat, interpretacions restrictives de la Llei comportant la negació pràctica de drets i contradiccions que causen greus situacions d'indefensió. Especialment significativa és l'experiència del procés de Regularització, parcial i sense voluntat d'arribar al fons del problema, com si sols pretengués ajornar-lo un any i «fitjar» immigrants il·legals; l'aplicació d'aquest acord del Govern permet deduir-ne una intencionalitat política més

enllà de legalitzar la situació: establir un contingent prefixat i estabilitzar el cens d'estrangers. Les previsions per a un futur immediat, tant pel que fa a la interpretació legislativa com a la pràctica administrativa i governativa, són clarament restrictives. Sols una activa i continuada consciència social permet mantenir una lleugera i llunyana esperança en una justa solució d'aquesta problemàtica, concreta, propera i de dimensions planetàries.

ÍNDEX

- I IMMIGRACIÓ EXTRAEUROPEA ALS PAÏSOS DE LA CEE. La migració d'Europa de l'Est a Europa Occidental. La immigració del Tercer Món a Europa. La política migratòria a Europa. Sobre immigració a l'Europa Meridional. Sobre immigració a l'Estat espanyol.
- II L'ESTATUT JURÍDIC DELS ESTRANGERS A ESPANYA. Els drets i les llibertats segons la Llei orgànica 7/1985 i la interpretació de la jurisprudència. El dret d'asil i la condició de refugiat. La posició dels estrangers en el sistema constitucional.
- III L'ESTAT DEL DRET DELS ESTRANGERS. Les limitacions administratives. L'experiència del procés de regularització. Previsions per a un futur immediat.

ELS AUTORS

MARC CARRILLO: Catedràtic de Dret Constitucional. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

HÉCTOR GARCIA MORAGO: Professor associat de Dret Constitucional. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

JOSEP M. MANTÉ: Advocat del Col·lectiu «Ronda».

JORDI PASCUAL I SAÜC: Sociòleg de la Fundació «Cirem»

LA COL·LECCIÓ «POLÍTIQUES»

Es una col·lecció que publica informes que analitzen com es duu a terme la política sobre una qüestió rellevant referent a drets i llibertats dels ciutadans.

Altres títols apareguts:

- 2. LA LENGUA ALS PAÏSOS CATALANS. Isidor Marí, Jordi Ginebra, Joan Melià, Toni Molla i altres.
- 3. LA LLIBERTAT INDIVIDUAL I ELS SEUS LÍMITS. Xavier Arbós i Josep M. Castella. Barcelona, Desembre 1992.
- 4. L'HABITATGE A CATALUNYA. Equip d'assessorament per a la rehabilitació d'habitatges. EARHA. Barcelona, Març 1993.

ALTRES TREBALLS AFINS

QUAN L'ISLAM TRUCA A LA PORTA. Josep Manyé. Fundació Serveis de Cultura Popular / Editorial Altafulla. Barcelona 1992.

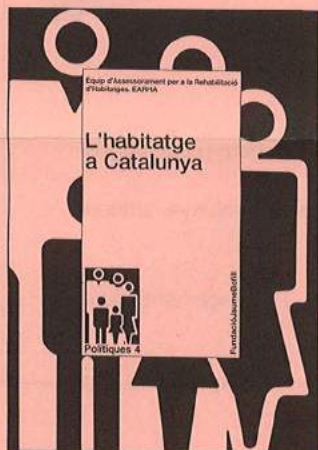
LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA A CATALUNYA. Jordi Pascual i Saüc. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill. Col·lecció «L'estat de la qüestió». Barcelona 1993.

PUNT A LA

abril

núm. 2

1993

L'HABITATGE A CATALUNYA.

Polítiques, 4. Publicacions de la FundacióJaumeBofill.
Barcelona 1993.

«Mentre l'any 1986 la Protecció Oficial representava a Catalunya el 51,4% del total d'habitatges acabats, en el 1991 solament arriba a ser un 5,7%; això suposa que en aquest any es van deixar d'atendre les necessitats d'habitatge d'unes 20.000 famílies que de cap manera no podien accedir als preus de mercat. La màxima expressió és el cas de Barcelona ciutat, que, per al període 1987-90, representa un augment del 302% respecte dels preus de 1986. L'evolució de la Protecció Oficial inicia la seva davallada l'any 1987, a l'inici de l'expansió dels preus de mercat, per arribar al seu límit històric l'any 1991, en què solament es finalitzen 1.945 habitatges».

Un informe sobre la qüestió de l'habitatge a Catalunya implica qüestionar d'inici el tema del preu desorbitat dels habitatges nous, de segona mà i de lloguer. L'informe d'EARHA comença proporcionant dades sobre la distància existent entre els preus de l'habitatge i la capacitat econòmica per accedir-hi. En primer lloc, mostra amb xifres els efectes de la forta expansió del període 1987-90, i fins al 1992, en contrast amb el moderat creixement dels preus de venda dels habitatges de protecció oficial, amb la consegüent caiguda espectacular de la producció d'aquest tipus d'habitatge i un greu forat entre els preus i la capacitat econòmica per accedir-hi.

Pel que fa a l'estructura de la demanda, l'informe analitza el Pla d'Habitatge 1992-95, les projeccions demogràfiques utilitzades i la diferència entre el volum de la demanda i el parc d'habitatges actual. Per concloure que la política de la Generalitat en aquest camp no s'estructura a partir de les necessitats reals i no té en compte les derivades de l'obsolescència del parc existent, prou greus pel fet dels elevats índexs d'envelliment prematur de moltes construccions en les grans ciutats entre els anys 1950-70, a causa de patologies estructurals, en especial de l'aluminosi.

A l'hora d'avaluar la capacitat d'adaptació de la demanda a les condicions del mercat, l'informe aporta dades comparatives entre els diferents nivells d'ingressos familiars i necessitats d'habitatge. D'entre els col·lectius més afectats hi ha el del jovent que vol emancipar-se i el dels immigrants, molts dels quals malviuen en pensions, rellogats o ocupen edificis abandonats. D'altra banda, les necessitats d'habitatge de la gent gran, essent d'un pes específic considerable, resten relegades a actuacions assistencials incapaces de respondre-hi. Els autors fan notar com la política de l'habitatge s'ins-

trumenta a partir de les economies domèstiques –que majoritàriament han de recórrer a l'endeutament financer en forma de préstec hipotecari–, directament afectades per la conjuntura econòmica: temes macroeconòmics com el mercat monetari i el mercat de treball esdevenen determinants en la forma d'accés –compra, lloguer– a l'habitatge. Com també ho són l'estructura d'edats de la població, l'estat de conservació del parc residencial, la tipologia i les tendències de l'oferta.

Així, doncs, la política pressupostària de les administracions públiques afecta la intenció de l'oferta i la demanda: tant la fiscalitat –impostos gravant la promoció, la transmissió i l'ús de l'habitatge– com les subvencions i subsidis. Aquí l'informe distingeix les competències de les diverses administracions: el Pla Quadriannual d'Habitatge (1992-95) i la promoció pública i disponibilitat de sòl destinat a ús residencial.

Analitza les grans línies del Pla, consensuat entre els diversos nivells de l'Administració –MOPT, governs autonòmics i municipis– i que pretén coordinar-se amb els agents implicats –promotors privats i públics, entitats financeres–. Però, sobretot, es fixa en les incidències de la seva aplicació –desbordament de les sol·licituds i de la capacitat de gestió de l'administració, retards de tramitació i concessió–, a les quals s'ha afegit l'empitjorament de la situació econòmica i l'encaïment de l'oferta financera; un procés que ha portat al desmantellament de la promoció pública d'habitatges, en la qual Catalunya ocupa un dels darrers llocs. La demanda social palesa l'absentisme de la Generalitat en els segments d'oferta destinats a les rendes més baixes.

En l'anàlisi sobre l'eficàcia del mercat de l'habitatge es remarca la manca de reacció a la pressió de la demanda per part d'una oferta privada, massa rígida, i d'un

sector públic, que redueix la construcció d'habitatges socials; que, d'altra banda, es distribueix territorialment de forma inversa a la demanda, provinent sobretot de les grans ciutats. La possibilitat de trobar habitatges a l'abast es redueix al mercat de segona mà; pel que fa al de lloguer, resta actualment minoritari, concentrat fortament a Barcelona, i sol ser vell i de conservació deficient; una situació conseqüència, en bona part, del marc legal existent: l'informe l'analitza en tots els aspectes i fa una referència especial al recent Projecte de Llei d'Arrendaments Urbans (LAU).

Altres punts tractats es refereixen als desplaçaments de la funció residencial, a fenòmens significatius com

les relacions entre primera i segona residència i el procés de transformació de la segona residència en primera en corones successivament allunyades dels aglomerats urbans; la terciarització dels centres històrics, etc. També apunta diversos factors que incideixen en el funcionament del mercat de l'habitatge: les xarxes de transport públic, la disponibilitat de sòl, la urbanització i els equipaments. L'informe presenta una interessant documentació, pel que fa a xifres i estadístiques, que mostra l'evolució de la problemàtica de l'habitatge durant els anys 80 fins a l'actualitat més recent.

ÍNDEX

PRESENTACIÓ

I EL FORAT ENTRE ELS PREUS DE L'HABITATGE I LA CAPACITAT ECONÒMICA PER ACCEDIR-HI.

II ESTRUCTURA DE LA DEMANDA. Necessitats de nous habitatges. Necessitats de reposició de l'actual parc d'habitatges.

III SIGNIFICAT DE LA POLÍTICA SOBRE L'HABITATGE. Competències de les administracions públiques. Catalunya, antecedents a 1992. El Pla Quadriannual 1992-95.

IV EFICÀCIA DEL MERCAT DE L'HABITATGE. La promoció de nous habitatges. L'habitatge de lloguer. Desplaçaments de la funció residencial. Factors que incideixen en el funcionament del mercat.

ELS AUTORS

EARHA (Equip d'Assessorament per a la Rehabilitació d'Habitatges).

Membres que han participat en el treball:

EMILI GARCIA MIQUEL: Economista.

JOSEP M. VILANOVA CLARET: Arquitecte.

MERCÈ TATJER MIR: Geògrafa.

ANTONI HERAS GONZÀLEZ: Economista (incorporat a l'equip per a aquest treball concret).

LA COL·LECCIÓ «POLÍTIQUES»

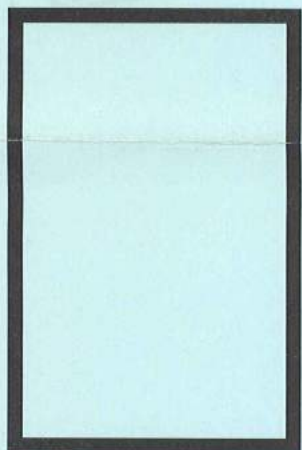
És una col·lecció que publica informes que analitzen com es duu a terme la política sobre una qüestió rellevant referent a drets i llibertats dels ciutadans.

Altres llibres apareguts:

1. ELS ESTRANGERS A ESPANYA. M. Carrillo, H. García Morago, M. Manté i J. Pascual i Saüc. Setembre 1992.
2. LA LLENGUA ALS PAÏSOS CATALANS. I. Marí, J. Ginebra, J. Melià, T. Mollà i altres. Octubre 1992.
3. LA LLIBERTAT INDIVIDUAL I ELS SEUS LÍMITS. X. Arbós i J.M. Castellà. Desembre 1992.

ALTRES TREBALLS AFINS

CIUTAT I HABITATGE: PERSPECTIVES PER ALS ANYS 90. Debats de l'Aula Provença. Fundacions Jaume Bofill, Serveis de Cultura Popular i Estudi i Cooperació. Abril 1989.

L'ESCOLTISME CATALÀ, 1911 - 1978.

Beca d'investigació de la FundacióJaumeBofill, a requeriment de la Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge. Propera publicació a Editorial Barcanova.

«Una qüestió pràcticament impossible d'esbrinar és fins a quin punt l'escoltisme va actuar com a educador i seleccionador de la futura èlite política i fins a quin punt aquesta s'ha format partint sobretot de les èlites locals, professionals, intel·lectuals i empresarials; encara que no hi ha dubte que els fills d'aquestes èlites utilitzaren de forma rellevant l'escoltisme en una època determinada de l'evolució històrica de Catalunya sota el franquisme. En qualsevol cas, resta evident que l'escoltisme contribuï a interioritzar uns valors i desenvolupà uns hàbits de disciplina associativa que facilitaren un aprenentatge útil per al futur personal polític representatiu tant el parlamentari com el municipal».

Aquest voluminós treball (493 pp. el mecanoscrit original) és un estudi detallat i profund de la història de l'escoltisme català, en què concorren la disciplina objectivitzadora d'un historiador, Albert Balcells, i la implicació d'un testimoni que ha participat en una etapa d'aquesta història des de llocs de responsabilitat, Genís Samper: unes condicions d'autoria poc comunes, que atorguen a l'obra una especial qualitat. Les fonts utilitzades han estat els arxius de l'escoltisme català –catalogats precisament per Genís Samper–, fons documental que ha passat a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

No es tracta sols de la historiografia d'un moviment educatiu per a ús dels escoltes antics i actuals; el seu interès ateny tothom que vulgui conèixer el passat recent de Catalunya: el llibre manifesta fins a quin punt la història de l'escoltisme català forma part de la memòria col·lectiva del país, fins a quin punt es dona una interrelació entre l'escoltisme i la societat catalana al llarg d'aquest segle. Bastaria, per mostrar-ho, una llista de les personalitats del país que han sobresortit en la vida política, sindical, educativa, eclesiàstica, acadèmica, empresarial, musical, escènica, etc. procedents de l'escoltisme; però la seva influència s'estén a un ampli entorn ciutadà més enllà de l'estricta moviment escolta. L'estudi de l'escoltisme com a microcosmos on es manifesten les aspiracions, contradiccions i esforços de superació dins la societat catalana resulta tan interessant com un balanç del que la societat catalana deu a l'escoltisme.

El llibre comença amb una exposició del model fundacional de l'escoltisme, des del naixement de l'escoltisme britànic, i el marc ideològic originari, i presenta també el model catòlic dels Scouts de France, que influï especialment en l'escoltisme català.

A continuació descriu les primeres fases de l'escoltisme

a Catalunya, des dels Jovestels i els Exploradors (1911), els Pomells de Joventut i Palestra, amb el projecte d'un front nacional de la joventut catalana, fins a la constitució, l'any 1933, d'una associació catalana independent dels Exploradores de España, la Germanor de Minyons de Muntanya, i els inicis del Guiatge, l'escoltisme per a noies. La figura de Josep M. Batista i Roca en aquesta etapa fundacional hi és especialment destacada com la personalitat capaç d'«aclimatar la idea de l'escoltisme a la nostra particular manera de ser».

És especialment interessant l'anàlisi de la incidència de les diferents etapes de la història política en la de l'escoltisme català i el seu procés paral·lel: els anys vint, la Segona República, els «fets d'octubre» de 1934, les dificultats insuperables dels Minyons de Muntanya i els imperatius i condicionaments de la unificació de l'escoltisme català durant la guerra civil.

Segueix la represa sota el franquisme, amb el monopoli de la formació dels adolescents per part del Frente de Juventudes, l'època de mossèn Antoni Batlle i la significació de la seva personalitat, el reconeixement eclesiàstic i el significat històric del nou escoltisme confessional diocesà, la divisió de l'escoltisme, l'expansió de l'escoltisme catòlic català, la seva projecció internacional i el seu predomini a Espanya.

A més del paral·lelisme existent amb el procés de la història política, n'hi ha d'altres prou palesos: el de l'escoltisme amb el procés de l'associacionisme cívico-cultural català; la relació entre l'escoltisme i la renovació pedagògica a Catalunya, amb el moviment de pedagogia activa, i el canvi pedagògic que va representar la reforma rangers-pioners.

Però encara d'altres temes flanquegen l'obra: la qüestió de la confessionalitat i les diferents concepcions i opcions que es donen dins l'escoltisme catòlic; el guiatge,

la condició social femenina i la promoció de la dona; la coeducació; etc. Un de ben atractiu és l'anàlisi documentat de la complexa relació entre l'escoltisme i la política durant la transició política, del final de la dictadura a la recuperació de l'autonomia de Catalunya, paral·lelament a la consolidació de les plataformes unitàries de l'oposició política al règim: la presa de posició envers punts programàtics de l'Assemblea de Catalunya, mantenint sempre la pròpia identitat i des d'una clara opció cívica per la democràcia.

L'estudi es posa com a límit l'any 1978, any en què tingué lloc el reconeixement mundial de la Federació Catalana d'Escoltisme, i any en què es votà una consti-

tució democràtica a Espanya.

Una de les conclusions que es desprèn del llibre és la importància de l'escoltisme en el manteniment i desenvolupament de la identitat catalana sota el franquisme, en el sentit que donà consciència nacional a unes generacions, o n'evità la descatalanització, sense, tanmateix, tenir caràcter polític. Vet aquí perquè L'ESCOLTISME CATALÀ. 1911-1978 va més enllà de la història interna d'aquest moviment i aportí, des d'aquest punt de vista, una perspectiva inèdita de la història de la Catalunya d'aquest segle.

ÍNDEX

- I El model originari de Baden Powell.
- II El model catòlic de Scouts de France.
- III Primeres passes de l'escoltisme a Catalunya: els Exploradors.
- IV El context del naixement de l'escoltisme català.
- V L'escoltisme català durant la Segona República.
- VI La guerra civil i la unificació de l'escoltisme.
- VII La represa de l'escoltisme sota el primer franquisme.
- VIII Entre la il·legalitat i el creixement.
- IX Referències ideològiques de l'escoltisme en els anys cinquanta.
- X Reconeixement eclesiàstic i divisió de l'escoltisme.
- XI Expansió de l'escoltisme catòlic a la primera meitat dels anys seixanta.
- XII El guiatge fins a l'any 1962.
- XIII Confessionalitat diocesana i guiatge.
- XIV L'escoltisme obert i els seus canvis.
- XV Minyons Escoltes, transformació i identitat.
- XVI L'escoltisme català durant la transició vers la democràcia.

ELS AUTORS

ALBERT BALCELLS i GONZÁLEZ: Catedràtic d'Història Contemporània a la UAB. Autor d'una extensa bibliografia sobre història de Catalunya. La seva darrera publicació és Història del nacionalisme català (Generalitat de Catalunya, 1992).

GENÍS SAMPER i TRIADÚ: Escolapi. Secretari general de la Unió de Religiosos de Catalunya. Consiliari general de Minyons Escoltes (1971-82) i Guies Sant Jordi (1974-82). Consiliari mundial adjunt de l'Escoltisme Catòlic (1979-82).

ALTRES TREBALLS AFINS

HISTÒRIA DE L'ESCOLTISME CATALÀ. Antoni Serra. Ed. Bruguera, Barcelona 1968.

COLÒNIES D'ESTIU I ESCOLTISME A CATALUNYA. Laboratori de Sociologia, ICESB. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1978.

MINYONS ESCOLTES I GUIES SANT JORDI DE CATALUNYA. Fundació Serveis de Cultura Popular, Col·lecció «Taleia» d'experiències de pedagogia social, núm. 29, Barcelona 1993.

ELS LÍMITS DE L'ESTAT: EL CAS DE ROBERT NOZICK.

Beca d'investigació de la FundacióJaumeBofill. Tesi de Doctorat presentada al Departament de Filosofia Teorètica i Pràctica de la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Febrer 1993.

«Pretenem abordar la descripció del que significaria la visió de Nozick d'un "dret mínim" i d'una "ètica mínima". El marc previ d'on partim és el trànsit de l'Estat liberal clàssic a l'Estat del Benestar, el seu immediat context teòric de legitimació i el posterior context històric que desencadenarà en els anys setanta la crisi del model. Aprofundim després en l'important debat sobre la justícia redistributiva: individualisme versus comunitarisme. La dialèctica entre autonomia individual i defensa d'un model de justícia social esdevé plenament vigent avui. I formulem a manera de *leitmotiv* aquest interrogant: com és possible ser "propietarista" en allò que fa referència als drets de les persones tot essent "solidarista" en els drets sobre les coses?».

La tesi d'Àngel Castiñeira parteix de l'estudi de l'obra de Robert Nozick, un dels autors actuals que ha desenvolupat més radicalment, fins a les últimes conseqüències, el paradigma de l'individualisme: de la maximització de l'individu a la minimització de l'Estat, del Dret i de la moral pública.

Anarchy, State, and Utopia, de Robert Nozick, va ser publicada l'any 1974 (Basil Blackwell, Oxford. Versió castellana, *Anarquía, Estado y Utopía*, FCE, Mèxic, 1988). A principis dels setanta ressorgiren un neoliberalisme i un neollibertarisme que no propugnaven tant l'extinció de l'Estat sinó la seva reducció a l'estadi mínim. Les polítiques propugnades pel thatcherisme (1979) i el reaganisme (1981), amb mesures de privatització i «desregulació», enfront de l'intervencionisme de l'Estat del Benestar, d'encuny keynesià, van ser interpretades com una victòria d'aquelles tesis: l'ofensiva contra l'Estat era un fet.

Per a Nozick, els drets individuals no depenen de la disposició dels drets de l'Estat sinó al revés. No li importen tant les raons econòmiques o de governabilitat com a justificadores de la intervenció de l'Estat, com la llibertat, els criteris filosòfics d'ordre moral que en són la fonamentació.

El que interessa a Castiñeira de les tesis de Nozick és, sobretot, el replantejament del vell problema de la relació mútua entre individu i comunitat, entre autonomia i solidaritat, d'una manera nova i des d'una realitat social molt diferent de les societats del passat: la complexitat de les societats avançades crea murs de separació que suposen noves formes de llibertat per als individus, cada vegada més independitzats de les comunitats.

Castiñeira se servirà de les tesis de Nozick per descobrir les contradiccions derivades de voler passar de l'individualisme metodològic i ètic a l'individualisme polític. «La radicalitat de les seves tesis i la coherència lògica de la seva argumentació permet descobrir més fàcilment les

mancances en el seu punt de partida i els inconvenients en el seu punt d'arribada... S'ha convertit, al capdavall, en les beceroles de la formulació original d'aquest mateix problema per part meva».

La investigació comença caracteritzant el llibertarisme nord-americà contemporani i la seva vinculació a la tradició individualista i anarco-capitalista. Seguidament, entra a l'anàlisi del llibertarisme de Nozick i del seu concepte de *minimal state*, per descobrir el seu enfocament totalment ètic de la dimensió política. Castiñeira formula dues tesis provocadores: «Nozick és un fals anarquista» i també «un fals contractualista».

D'aquí, passa a estudiar la seva versió jusnaturalista dels drets individuals, arrelada en la tradició política nord-americana. I a connectar els seus pressupòsits amb la justificació moral d'un Estat mínim: havent pretès Nozick fonamentar l'origen de tota normativitat en el pur interès privat dels individus, les atribucions de l'Estat no podran legítimament ultrapassar la pura protecció d'aquest interès privat. Àngel Castiñeira discuteix a fons la interpretació que Nozick fa de l'autonomia segons Kant, de la qual deriva una doble versió de l'ètica kantiana: la versió «minimalista» del respecte i la «maximalista» de la solidaritat. La segona part de l'estudi aborda la descripció del que seria un «dret mínim» i una «ètica mínima»: analitza críticament el raonament de Nozick, prenent com a marc el trànsit de l'Estat liberal clàssic a l'Estat del Benestar, que assumeix noves funcions tot combinant les dimensions liberal, democràtica i social, des d'una concepció de justícia redistributiva. Aquest és un punt arriscat per a Nozick: els ideòlegs liberals i socialdemòcrates coincideixen en l'ampliació de les funcions assistencials i intervencionistes de l'Estat i afegeixen als clàssics drets individuals uns drets econòmic-socials que legitimen l'actuació redistributiva de l'Estat.

Nozick menysprea el model intervencionista de l'Estat del Benestar, però la seva posició, en realitat, no és sinó un retorn a la tradició liberal pre-democràtica. Castiñeira va al fons de la qüestió: analitza la posició de Nozick des de la seva polèmica amb John Rawls –la justícia com a equitat–, i no es limita al seu llibre *Anarchy, State, and Utopia* sinó que té en compte les seves publicacions posteriors (la bibliografia citada i utilitzada en l'estudi és completíssima).

Amb el debat Nozick-Rawls apareix el corrent comunitarista i la dialèctica entre l'autonomia individual i la defensa d'un model de justícia social. Ni la resposta de Nozick ni la de Rawls al debat entre individualisme i concepció co-

munitària del subjecte semblen satisfactòries a Angel Castiñeira: qualsevol plantejament que descarti el component d'interdependència social està abocat al fracàs o resta en la pura artificialitat; i no permet comprendre els lligams relacionals que fonamenten la justícia social i defineixen el procés d'individuació tot legitimant l'autonomia, la dignitat, l'autodesenvolupament i la privacitat de les persones: «l'ésser humà particular només és capaç de dir "jo" perquè i si és al mateix temps capaç de dir "nosaltres"». El treball complet es pot consultar a l'arxiu de la Fundació Jaume Bofill.

ÍNDEX

- I El llibertarisme nord-americà.
- II El llibertarisme de Nozick:
Nozick és un fals anarquista.
Nozick és un fals contractualista.
- III El jusnaturalisme de Nozick.
- IV De l'estat de natura a l'estat civil:
L'estat de natura.
Les restriccions morals.
La «self-ownership».
Dels drets processals al principi de compensació.
L'Estat.
- V El debat sobre la justícia en Nozick i la crítica de l'Estat del benestar:
L'Estat del benestar.
La justícia distributiva.
Les crítiques de Nozick a les teories redistribucionistes.
- VI La utopia llibertària de l'Estat mínim:
La recuperació utòpica del model llibertari.
El «framework for utopia» i la concepció de la societat en Nozick.
La concepció de la unió social en J. Rawls.
Unió social versus associació estable.
- VII L'evolució ètica de Nozick:
L'etapa egocèntrica-egoista: l'ètica del respecte.
L'etapa relacional.
L'etapa absoluta: l'ètica de la Llum.
- VIII Conclusions.

L'AUTOR

ÀNGEL CASTIÑEIRA FERNÁNDEZ: Professor de Filosofia Contemporània de la Universitat Ramon Llull de Barcelona.

Per aquest treball ha comptat, també, amb ajuts de la Facultat de Filosofia de la Universitat Ramon Llull (1991-93), del Centre UNESCO de Catalunya (1992) i del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis (1991-93).

ALTRES TREBALLS AFINS

LA GOVERNABILITAT I L'ESDEVENIDOR DE LES SOCIETATS MODERNES. Salvador Giner, Xavier Arbós. Edicions 62. Barcelona 1990.

SOCIETAT CIVIL I ESTAT DEL BENESTAR. Àngel Castiñeira Fernández. Editorial Pòrtic S.A. Barcelona 1990.

INDIVIDUALISME, ÈTICA I POLÍTICA. Gerard Vilar. Edicions 62. Barcelona 1992.

ELS CATALANS I FELIP V. DE LA CONSPIRACIÓ A LA REVOLTA (1700 - 1705). IV Premi Internacional Jaume Vicens Vives de Ciències Socials. Beca d'investigació de la FundacióJaumeBofill 1987-1989. Editorial Vicens Vives / Fundació «La Caixa», 1993.

«Vaig plantejar-me la possibilitat d'enfilars la tesi sobre l'actitud dels estaments i dels municipis catalans a la Guerra de Successió, inquietud que se'm desvetllà amb el qüestionament de les interpretacions històriques massa simplistes que reduïen els *vigatans* a patriotes i els *botiflers* a traïdors. Hi va haver uns mòbils i uns sentiments comuns entre els diferents estaments catalans el 1705? Quins foren els elements sobre els quals es fonamentaven les actituds dels diferents estaments catalans? Eren coincidents aquests elements? Fou sempre unànime l'actuació de les institucions catalanes enfront de la monarquia? Podem assenyalar unes pautes comunes i uns elements discordants de determinats municipis envers la resta?».

L'interès principal d'aquest estudi rau en el fet de repensar una època clau de la història de Catalunya: la successió a la monarquia hispànica a la mort de Carles II. Joaquim Albareda defuig «el còmode ofici de legitimar» i replanteja les tesis convencionals, amb la intenció de superar els tòpics consagrats per la historiografia romàntica, «la qual va explicar la guerra de Successió a Catalunya des dels seus esdeveniments tràgics finals». O aquesta altra interpretació, criticada per Josep Fontana en el pròleg del llibre: *Confesso que sempre m'ha admirat la miopia que cal per a considerar el "programa" de l'absolutisme borbònic, comparat amb el de l'austriacisme català, com un element modernitzador. Per a sostenir tal bajanada cal ignorar l'estat de desastre en què es trobava la França de Lluís XIV en els anys finals del seu regnat*. Joaquim Albareda consulta fons documentals poc o gens estudiats, de París, Perpinyà, Viena, Madrid i Londres, a més d'arxius locals. El llibre, doncs, afegeix noves dades a la interpretació tradicional d'aquesta cruïlla històrica, determinant alhora del patriotisme popular fins al punt que la commemoració de l'Onze de Setembre de 1714 ha estat proclamada estatutàriament Diada Nacional de Catalunya.

Albareda cerca un factor explicatiu a la inclinació de la majoria dels catalans vers la causa austriacista. La tesi de Soldevila segons la qual la casa d'Àustria «oferia més garanties de respecte a llur autonomia» no sembla defensable, havent els Àustries transgredit crònicament les constitucions catalanes durant tot el segle XVII i tractat l'Estat català, jurídicament independent, com si no ho fos; l'Arxiduc no era pas menys absolutista que Felip V. Quins foren, doncs, els mòbils que van decantar els catalans en favor de l'Habsburg?

Segurament la principal intuïció de l'autor consisteix en ampliar el marc cronològic a les dues darreres dècades del segle XVII, a fi d'entendre els esdeveniments posteriors: dins del mateix procés de la recerca, s'adonna que «només una anàlisi que estableixi una línia de continuïtat des de 1640 a 1705, passant pels importants esdeveniments de 1687-1689 (l'alçament dels pagesos catalans anomenat dels Barretines) farà possible la comprensió de la revolta de 1705 a favor de l'Arxiduc, just després que Felip V hagués jurat les Constitucions catalanes quan feia més de 100 anys que els reis de la casa d'Àustria no havien conclòs Corts a Catalunya». L'obra analitza els problemes de la societat catalana entre els dos conflictes que enfronten Catalunya amb la monarquia: de la guerra dels Segadors a la de Successió. El primer és la situació contínua de guerra a causa de les constants ocupacions del Principat per l'exèrcit francès, agreujada per la presència de tropes espanyoles actuant com a ocupants. Els bombardeigs de Barcelona de 1694 i 1697 pels francesos van fer que el sentiment antifrancès generalitzat fos viu enfront del duc d'Anjou, pretendent a la corona amb el nom de Felip V, malgrat l'expectativa originada per les seves concessions a les Corts i per les mostres envers els catalans. Però la prepotència i el menyspreu del virrei i el seu enfrontament sistemàtic amb les institucions catalanes van decantar el poble en favor de l'Arxiduc. Les reunions clandestines, les conspiracions, el sentiment de revolta anava prenent en la noblesa i els eclesiàstics, en la intel·lectualitat i en bona part de la població. El pacte de Gènova i el posterior desembarcament de la flota aliada a Barcelona feren esclatar el fervor popular. Albareda compara el despotisme descentralitzat dels

Àustries, d'arrels feudals, i l'absolutisme borbònic, d'estil francès. La francofòbia compartida pels diferents estrats de la població des del Tractat dels Pirineus era més persistent que no la castellanofòbia enfront dels ministres i les tropes: el moviment de 1705 no era tan anticastellà com antifrancès, i la qüestió no era de secessió sinó de successió; tot i que «en l'anomenada guerra de Successió, de tots els elements que estaven en joc, el dinàstic era el més aleatori».

En la cloenda, l'autor transcriu testimonis del desencís popular a la fi de la guerra i el mostra com a generador del tradicional sentiment d'abandó dels catalans, de

l'actitud de desentendre's dels compromisos públics, posant un interès exclusiu en el treball i la privacitat. Un desencís que contrasta amb la maduresa política de l'anterior defensa de les llibertats de Catalunya i de les seves institucions.

El fil discursiu del text incorpora gran quantitat de materials procedents dels diferents arxius consultats, des de documents oficials a pamflets i cobles populars. El llibre inclou, com a apèndix, una llista de personalitats austriacistes i filipistes.

ÍNDEX

I CATALUNYA AL FINAL DEL SEGLE XVII.

Catalunya i la represa de final de segle: *La florida dels projectes econòmics*.

La guerra amb França. Els miquelets.

La revolta dels Barretines. 1692-1697: la guerra constant.

II EL PRIMER GOVERN DE FELIP V I CATALUNYA.

La mort de Carles II i la successió a la monarquia espanyola.

El 1701. *Ja no hi ha Pirineus*.

Les Corts de 1701-1703: de l'expectació a l'oposició.

El sentiment antifrancès. La formació del partit austriacista.

III L'INTENT DE 1704: UN FRACÀS I UN ADVERTIMENT.

L'any 1704. El virrei Velasco i els *vigatans*.

L'intent frustrat de Darmstadt.

IV LA REVOLTA I EL DESEMBARCAMENT ALIAT DE 1705.

El 1705: de la repressió de Velasco al Pacte de Gènova.

La revolta dels *vigatans*.

El desembarcament de l'Arxiduc i la generalització de la revolta.

Barcelona en mans de l'Arxiduc.

La revolta i els Comtats del Rosselló i la Cerdanya.

V ELS CATALANS I LA CAUSA DE L'ARXIDUC: SIMPATIES, INHIBICIONS, OPOSICIÓ.

L'actitud dels estaments i dels grups socials catalans el 1705.

El capteniment de la noblesa i la burgesia el 1705.

L'actitud dels eclesiàstics. La religió a la guerra de Successió.

VI ELS MUNICIPIS DE CATALUNYA I LA CAUSA AUSTRIACISTA EL 1705.

L'actitud dels municipis: ni *vigatans*, ni *botiflers*. Els municipis anomenats *botiflers*.

VII CLOENDA.

L'AUTOR

JOAQUIM ALBAREDA i SALVADÓ: Doctor en Història Moderna per la Universitat de Barcelona.

Per aquest treball ha comptat també amb ajuts dels Estudis Universitaris de Vic (1982-83), de la CIRIT (1985-86) i del Programa d'Estudis Catalans «Joan Maragall» (1989).

ALTRES TREBALLS AFINS

ELS DIRIGENTS BARRETINES DE LA REVOLTA PAGESA DE 1687-1689: DE BARRETINES A BOTIFLERS. J. Albareda. *Recerques*/20. Curial 1979.

EL DRET PÚBLIC CATALÀ. LES INSTITUCIONS DE CATALUNYA FINS EL DECRET DE NOVA PLANTA. V. Ferro. Eumo 1987.

SENYORS BANDOLERS, MIQUELETS I BOTIFLERS. ESTUDIS SOBRE LA CATALUNYA DELS SEGLES XVI AL XVIII. N. Sales. Empúries 1984.

ACTITUDS ENVERS LA COMUNITAT EUROPEA A ESPANYA: TRES TIPUS IDEALS PER A L'ANÀLISI.

Beca d'investigació de la FundacióJaumeBofill. Tesi de Doctorat presentada al Departament de Ciència Política i de Dret Públic de la Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Juliol 1993.

«L'existència de causes econòmiques objectives que fonamentin les actituds envers la CE pot ser refusada, però una variable més subtil s'ha revelat decisiva: la percepció subjectiva que el país ha obtingut i obtindrà beneficis de la seva integració a Europa. Unes determinades imatges d'Europa s'han anat fixant històricament: la tecnocràcia de l'etapa "desarrollista" propicia una imatge d'Europa sinònim de prosperitat; les élites de la transició la presenten identificada amb el concepte de democràcia, com un instrument per a la consolidació democràtica d'Espanya i per assolir un paper en el món. A partir d'aquestes imatges, es va construint el mite d'Europa, la qual cosa posa el suport a Europa per sobre de les seves conseqüències».

Com explicar el curiós eurocentrisme hispànic, que fa d'aquest país portaestandard de l'uropeisme? Com entendre que els periodistes i els polítics peninsulars gosin recriminar l'uropeisme crític de danesos i britànics? Aquest és l'incentiu motivador de la investigació d'Agustí Bosch. Un estudi d'opinió pública no és una tesi doctoral gaire habitual: la seva rellevància rau, sobretot, en la intenció de tornar a allò que és essencial en democràcia: l'opinió dels ciutadans, que és la principal font de legitimació del sistema.

Les dades d'enquesta procedeixen de la sèrie «eurobaròmetre» patrocinada per la Comissió de la CE, a més d'entrevistes a élites polítiques, econòmiques i dels mitjans de comunicació. Pel que fa a l'opinió pública envers la CE i la seva evolució a l'Estat espanyol, a diferència de les tendències existents a la resta d'estats, la consciència és creixent des de mitjans dels anys 80, degut a un procés tant de major informació com de persuasió pro-europeista; tot i així, prop de la meitat dels enquestats no han sentit parlar mai del Parlament Europeu.

D'aquí l'interès d'analitzar el tipus de suport dels ciutadans de l'Estat a la CE en tant que sistema polític. L'autor desenvolupa els conceptes de *suport utilitari* i de *suport afectiu*. Pel que fa al primer, analitza els beneficis econòmics obtinguts i arriba a la conclusió que allò que motiva el suport a la CE no són els beneficis objectius, sinó la sensació que el país –no pas els individus– rep beneficis –i no estric-

tament econòmics–; una percepció de la qual vindrà explicar-ne la provenença.

En l'anàlisi sòcio-política, les conclusions d'Agustí Bosch discrepen de la majoria d'estudis d'actituds envers la CE: «La posició de l'individu en l'estructura social no influeix en el fet que s'adhereixi o s'oposi a la CE; tan sols afecta a la convicció amb què expressa tal actitud». Però sí que el grau de *suport afectiu ideològic* a la CE ve influït pel posicionament polític dels individus: els partits –les seves élites dirigents– juguen un paper important en la formació de l'opinió pública.

Al seu torn, l'autor intenta copsar el *suport afectiu d'identitat*, l'adhesió que recull la CE «a causa d'allò que el mateix sistema és i no pas pels resultats aconseguits, ni tampoc pels valors encarnats». És fonamental la consideració que «la identitat d'un sistema polític és una especificitat cultural»: el sistema «Comunitat Europea» té una identitat –diguem-ne «Europa»– que ha anat prenent significat a mesura que entrava a formar part de les convencions culturals pròpies. Bosch, doncs, s'adreça a la recerca de quina identitat específica té «Europa» en la cultura espanyola contemporània. I aquesta és, segurament, l'aportació més interessant del seu estudi: l'anàlisi de com històricament s'han anat construint i fixant unes determinades imatges d'Europa i el consens respecte a la CE.

Els precedents s'inicien en els segles XVIII i XIX: connecten la idea d'Europa a la qüestió de la moder-

nització del país i se situen pròxims al concepte de regeneració política. D'una banda, Europa pren connotacions econòmiques: Europa com a prosperitat, com a oportunitat d'obtenir beneficis econòmics. De l'altra, polítiques: Europa com a democràcia, com a fi de l'aïllament secular d'Espanya, com a garantia per a la seva consolidació democràtica i com a modernitzadora de les estructures polítiques. Així, doncs, es popularitza la imatge d'Europa com a «tercera promesa», una percepció construïda històricoculturalment, aliena a càlculs instrumentals. Fins

que, a mitjan dels anys 80, ja no es veu Europa com un mitjà sinó com un valor en si mateix: d'aquí la gran capacitat de legitimació que obté com a nou mite. Com afirma l'autor, molt sovint les «imatges del món» que han estat històricament creades per «idees» són les responsables d'assenyalar les vies per les quals l'acció ha de ser empena per la dinàmica dels interessos, una idea que ja va ser hipotetitzada per Max Weber.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ: Breu descripció de les actituds envers la CE.

I OPINIÓ PÚBLICA I CE:

La qüestió de l'euro-legitimitat.
Per una opinió pública amb rostres humans.
Una tipologia del suport a la CE.

II EL SUPORT ECONÒMIC A LA CE:

La imatge econòmica de la CE.
Els beneficis econòmics de la CE.
Les condicions macro-econòmiques.
La percepció dels beneficis.

III EL SUPORT SÒCIO-POLÍTIC A LA CE:

L'índex de suport a la CE.
L'anàlisi fonamental.
Propostes per a una anàlisi fonamental dinàmica.
L'anàlisi política.
Propostes per a una anàlisi política dinàmica.

IV EL SUPORT CULTURAL A LA CE

Els precedents de la imatge actual europea.
La imatge d'Europa i el «desarrollismo» dels 60.
Europa en la transició democràtica.
1986 o la pèrdua de la innocència.
Comprendre Europa.

V CONCLUSIONS

Un assaig integrador.
Un esquema generalitzable.
Post-scriptum.

L'AUTOR

AGUSTÍ BOSCH GARDELLA: Doctor en Ciència Política per la Universitat Autònoma de Barcelona, Master en Comportament Polític per la Universitat d'Essex (R.U.) i Professor titular de Ciència Política a la UAB.

Per aquest treball ha comptat també amb el suport del Ministerio de Educación y Ciencia, del Departament de Ciència Política i Dret Públic de la UAB, del Department of Government de la Universitat d'Essex i del Centro de Investigaciones Sociológicas, que li va concedir el premi per a tesis de ciències socials. El director de la tesi de doctorat ha estat Josep M. Vallès.

ALTRES TREBALLS AFINS

LA OPINION PUBLICA ESPAÑOLA ANTE EUROPA Y LOS EUROPEOS. F. del Moral. *Estudios y Encuestas* núm. 17. CIS. Madrid 1991.

THE INTERNATIONALIZATION OF GOVERNANCE. O. Niedermayer. Oxford University Press. Londres 1993.

UNIÓ EUROPEA, CULTURA I CULTURES A EUROPA. L.V. Aracil. *Debats de l'Aula Provença*, 17. Fundacions Jaume Bofill, Serveis de Cultura Popular i Estudi i Cooperació (ESICO). Barcelona 1993.

PUNTA LA

octubre

núm. 7

1993

EVOLUCIÓ DE LA NATALITAT A ESPANYA I ALS TERRITORIS DE LES ACTUALS COMUNITATS AUTÒNOMES EN EL CONTEXT EUROPEU.

Beca d'investigació de la FundacióJaumeBofill. Laboratori de Sociologia de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials (ICESB). Barcelona, juliol de 1993.

«Fer previsions de l'evolució futura de la població és una petició sovint adreçada als demògrafs. Per això és un exercici d'honestedat elemental envers els que han elaborat les previsions i de racionalitat imprescindible de part dels usuaris de les previsions demogràfiques –planificadors i polítics– atendre a les hipòtesis en les quals aquelles s'han fonamentat i al significat real de les projeccions demogràfiques. No hi ha, per tant, cap intenció d'assenyalar pejorativament el treball curosament fet per uns excel·lents professionals sinó d'argumentar objectivament com ha estat d'inesperada i forta la caiguda de la natalitat que ha conegut Espanya en totes i cada una de les Comunitats Autònomes, quan ni els que han seguit més de prop el fenomen han pogut preveure aital davallada».

Lluís Recolons obre el llibre amb la motivadora notícia d'un augment de natalitat a Catalunya l'any 1992, fet que trenca la tendència, des de 1975, de disset anys de baixada, una dada que ve precedida de quatre anys de relativa estabilitat en el nombre de naixements. En canvi, en el conjunt d'Espanya, des de 1977, la baixada segueix sense que s'observi encara topall.

El treball, breu, concís –47 pàgines–, és completísim de dades demogràfiques de qualitat –mapes, gràfics i taules– ordenades tot al llarg del text. D'altra banda, hi abunden cites i referències a d'altres estudis sociològics i demogràfics, que permeten una visió global del tema i refermen les observacions.

L'estudi de Lluís Recolons consisteix, en bona part, en la recalculació de taxes de natalitat i en la seva actualització, afinament, correcció i parcial revisió: un esforç que facilita la interrelació de dades i indicadors de procedències diverses, junt amb altres dades d'elaboració original, i permet d'establir comparacions entre diversos períodes i territoris. L'estudi, doncs, entra en prolises qüestions metodològiques referides als càlculs dels naixements, de la població i de les taxes brutes de natalitat, i mostra raonades reserves pel que fa a algunes aplicacions de les dades elaborades per les institucions oficials d'estadística. Però tot això no és sinó una tasca prèvia i necessària a què l'autor s'obliga: l'interès de l'estudi rau –com el títol indica– en la visió sintètica de l'evolució de la natalitat en les Comunitats Autònomes d'Espanya en relació amb les regions i els estats d'Europa. En redactar el capítol de població del llibre *Catalunya 77-88* –un informe de la FundacióJaumeBofill–, Lluís Recolons, tot observant l'augment de la nupcialitat a

Catalunya l'any 1987, després de quinze anys de contínua baixa, preanunciava el final de la tendència de la natalitat a seguir baixant. En aquest context, va sobtar a l'autor la magnitud i celeritat de la davallada esdevinguda a Espanya i a cada una de les Comunitats Autònomes, tant en xifres absolutes com en relació als estats i les regions de la Comunitat Europea. Aquest va ser el motiu del present estudi, doblement interessant pel fet que tal caiguda de la natalitat a Espanya no sols no va ser prevista pels professionals de les institucions estadístiques, sinó per les fortes desviacions a la baixa entre les previsions d'aquests i la realitat.

El llibre recull les dades de tres estudis diferents amb sis hipòtesis projectives sobre la taxa bruta de la natalitat a Espanya: en tots ells s'argumenta la baixada, però es preveu força més tímida que no fou en la realitat. D'altres previsions circumscrites a Catalunya responien semblantment, i més tard s'apressaven a reconèixer-ho: «Nos consuela pensar que los resultados habrían sido muchísimo peores si hubiéramos aplicado una simple extrapolación de tendencias. Nuestras hipótesis ya fueron considerablemente diferenciadas en el mismo sentido en que se han producido los cambios; pero nos faltó la audacia para prever la magnitud de los cambios intervinidos». Vet aquí, doncs, l'interès del treball rigorós i objectiu de Lluís Recolons.

És especialment remarcable l'estudi comparatiu de l'evolució de la natalitat en els territoris de les disset Comunitats Autònomes. L'autor comença posant de manifest la tendència històrica –ja del segle passat– dels territoris corresponents a l'antiga Corona d'Aragó a una natalitat més baixa que la dels de l'antiga Corona de Castella. Segueix amb l'observació dels

canvis produïts a partir de 1960: les regions meridionals tenen una taxa de natalitat superior a la mitjana d'Espanya, a la inversa que els territoris amb major desenvolupament econòmic i que les zones no meridionals menys desenvolupades. El 1985 apareix una nova pauta que classifica les Comunitats Autònomes en tres grans zones corresponents a la latitud geogràfica: meridional, mitjana i septentrional, en ordre de major a menor natalitat, les quals resten vigents encara el 1990.

En l'anàlisi de la natalitat dels altres estats i regions d'Europa, l'autor posa especial atenció al cas d'Itàlia: una comparació interessant per a la valoració del

cas d'Espanya. Ambdós països sofreixen un procés retardat en deu anys del que es dona en el conjunt d'Europa. Curiosament, també apareix a Itàlia una classificació semblant de les regions per zones segons la latitud geogràfica.

En definitiva, un estudi que es mou en uns terrenys molt circumscrits en les seves pretensions i possibilitats, que, a més d'oferir una interessant visió comparativa sobre l'evolució de la natalitat a Espanya, aporta un meritori esforç de rigor metodològic en l'actualització i revisió de les dades existents.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.

I LA FORTA I IMPREVISTA MAGNITUD DE LA BAIXADA DE LA NATALITAT.

II EVOLUCIÓ COMPARADA DE LA NATALITAT EN ELS TERRITORIS DE LES DISSET COMUNITATS AUTÒNOMES.

III LA NATALITAT A ESPANYA EN COMPARACIÓ AMB LA DELS ALTRES ESTATS D'EUROPA.

La natalitat en els estats d'Europa.

Les taxes de natalitat en les regions de la Comunitat Europea.

IV L'OBTENCIÓ DE DADES ACURADES DE NAIXEMENTS, DE POBLACIÓ I DE LES TAXES BRUTES DE NATALITAT A ESPANYA. QÜESTIONS METODOLÒGIQUES IMPLICADES.

V BIBLIOGRAFIA.

L'AUTOR

LLUÍS RECOLONS

Master en Sociologia per la Columbia University.

Investigador del Laboratori de Sociologia de l'ICESB.

ALTRES TREBALLS AFINS

REGIONS D'EUROPA. POBLACIÓ I TERRITORI DE L'ATLÀNTIC ALS URALS. Lluís Recolons. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill - Edicions de la Magrana. Barcelona, 1987.

CATALUNYA 77-88. SOCIETAT, ECONOMIA, POLÍTICA, CULTURA. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill - Edicions de la Magrana. Barcelona, 1989.

PREDICCIONES EN DEMOGRAFIA: EL CASO DE ESPAÑA. Anna Cabré. *Papers de Demografia* núm. 3. Centre d'Estudis Demogràfics. UAB, 1987.

EL DESCENSO DE LA FECUNDIDAD EN ESPAÑA. Margarita Delgado. Tesi de Doctorat. Facultat de Ciencias Políticas y Sociología. Universidad Complutense. Madrid, 1988.

LA VIABILITAT ECONÓMICA DEL DESARMAMENT: EL CAS DE LA INDÚSTRIA MILITAR ESPANYOLA.

Beca d'investigació de la FundacióJaumeBofill. Tesi de doctorat presentada al Departament d'Economia Aplicada de la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat Autònoma de Barcelona. 1993.

«La reconversió és la més polèmica de les propostes de desarmament, ja que és la que més d'aprop afecta interessos creats: dels membres del complex militar-industrial, dels propis treballadors i dels habitants de les zones afectades. Tanmateix, donar marxa enrera en l'acumulació de material bèl·lic és una oportunitat social i econòmica i no pas una penalització, tota vegada que el dilema entre producció militar i atur és fals. Aquesta opcionalitat només pot ser fruit d'una voluntat política expressada en un procés democràtic i participatiu. Probablement les actuals limitacions pressupostàries, la sedimentació dels sentiments pacifistes, els recents acords de desarmament i la visualització dels drames del Tercer Món facilitarien que l'opinió pública hi fos favorable».

L'autor comença manifestant les raons d'elecció d'aquest tema com a tesi de doctorat: «la meua condició d'economista i la pertinença que mantinc des de fa anys al moviment per la pau», i hi afegeix una justificació ètica: «les greus mancances d'ordre alimentari, sanitari, educatiu, ecològic, etc. que afecten les necessitats més elementals de gran part de la humanitat». D'altra banda, es donen actualment raons de caire econòmic, polític i d'oportunitat temporal: l'increment de recursos cap al sector de la defensa, a Espanya; la dimensió comunitària de les polítiques de defensa vers un «mercado europeu d'armaments»; la distensió internacional junt amb la urgent necessitat de solució dels problemes del Tercer Món; i el desconeixement general de l'economia i la indústria espanyoles de defensa.

La premissa bàsica de la tesi ve expressada ja en el títol: la viabilitat econòmica del desarmament. La part central tracta del cas espanyol, cenyit al període 1980-91, amb l'entrada d'Espanya a l'OTAN i l'arribada del PSOE al govern de l'Estat, fets que han marcat una reorientació en les polítiques industrial i de defensa fins a l'actualitat.

Analitzant els pressupostos dels estats, Oliveres observa que, fins a l'any 1987, s'ha donat un increment continuat de les despeses militars, degut a la política de blocs, la innovació tecnològica i els interessos econòmics dels complexos militar-industrials. Fa adonar del caràcter atípic de la indústria de guerra i qüestiona la tòpica afirmació dels efectes beneficiosos dels recursos destinats a la recerca militar sobre la tecnologia civil: el progrés tecnològic global és més eficient si la recerca es fa per via civil —l'exemple japonès—; alhora l'eficiència productiva i el creixe-

ment econòmic es veuen afectats per la despesa militar.

L'autor té en compte també els països subdesenvolupats, en especial els afectats per les guerres: moltes «només s'expliquen per la voluntat dels fabricants del Nord de col·locar els seus productes en el Sud a qualsevol preu». A la seva precària economia s'afegeix l'espiral de l'endeutament, ocasionada per les facilitats de crèdit, que es computa com Ajut Oficial al Desenvolupament.

L'estudi relaciona la creixent «interdependència mundial» amb la política de desarmament i els estalvis en defensa, cosa que referma la idea de la «seguretat compartida». Però tot i que en defensa les decisions econòmiques estan subjectes a criteris polítics, la reconversió de la indústria armamentística és un afer complex.

Després d'aquesta aproximació d'abast general, Arcadi Oliveres s'endinsa en el cas espanyol i en les grans línies de la política seguida: la modernització dels sistemes d'armes a fi d'assolir l'homologació amb els de l'OTAN; el propòsit d'inclinar la despesa militar més a la inversió que no a retribucions de personal; la participació en programes comuns de recerca i fabricació d'armes; i la renúncia a la producció d'armes nuclears. Les abundants dades sobre despeses espanyoles en defensa i la seva comparació amb les de diferents estats, de la CE i de l'OCDE són de gran interès i qüestionen si no s'està caient en costos massa elevats, que poden hipotecar nombrosos objectius de la política econòmica.

Fins a 1986 Espanya no ha començat a tenir una política pròpia en el camp científic i tecnològic i no ha consolidat el complex militar industrial. Mentre

les importacions són de material sofisticat i provenen de països del Nord, les exportacions corresponen en la seva major part a països del Tercer Món, tot i que darrerament s'ha donat un procés d'«europeïtzació». És d'esperar que la cooperació en matèria d'armament reforçarà la política d'integració europea i ajudarà a un cert estalvi en moments de constryiments pressupostaris.

Finalment, l'autor manifesta el criteri que la pau –que genera seguretat– és més el fruit de determinades condicions (desenvolupament econòmic, distribució equitativa de les rendes, respecte dels drets humans, desarmament, protecció del medi ambient) que no

pas el resultat de sistemes armats. La decadència de la política de blocs, la crisi econòmica, el sentiment progressiu d'interdependència mundial i la creixent consciència ecològica poden sentar les bases d'un nou paradigma que es vincularia amb opcions de desarmament. L'autor conclou expressant la voluntat que l'ha mogut en aquest treball: mostrar com, a més de les raons ètiques, n'hi ha moltes d'altres de caire econòmic en favor del desarmament i de l'aplicació a Espanya d'una política econòmica en aquesta línia.

ÍNDEX

I INTRODUCCIÓ.

II ECONOMIA I DEFENSA.

Els efectes econòmics del cicle armamentístic.

La política econòmica del desarmament.

Els plans de reconversió de la indústria d'armaments.

III EL CAS ESPANYOL.

El marc polític.

Les dotacions pressupostàries.

La promoció científica i tecnològica.

IV LA INDÚSTRIA ESPANYOLA D'ARMAMENTS.

Recorregut històric.

El període dels vuitanta. La consolidació del complex militar-industrial.

Subsectors. Ocupació. Produccions i vendes. Resultats i finançament.

Exportacions. Importacions. Programes conjunts.

La panoràmica empresarial en els darrers anys.

V CONCLUSIONS.

Les implicacions econòmiques del cicle armamentista espanyol.

Les opcions de desarmament. Seguretat i nous paradigmes.

BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES DOCUMENTALS.

ANNEXOS.

L'AUTOR

ARCADI OLIVERES BOADELLA

Professor d'Economia Aplicada a la Universitat Autònoma de Barcelona.

ALTRES TREBALLS AFINS

EL PROBLEMA DE LA RECONVERSION ECONOMICA DE LAS INDUSTRIAS DE ARMAMENTO. Arcadi Oliveres. Actas del VII Congreso Mundial de Economía. Madrid, 1983.

LES ARMES DE LA DEMOCRÀCIA. EXPORTACIONS ESPANYOLES D'ARMAMENT 1980-1987. Vicenç Fisas. Publicacions de la FundacióJaumeBofill. Barcelona, 1988.

DEFENSA 2001. UNA PROPOSTA DE DEFENSA NO OFENSIVA PER A ESPANYA. Publicacions de la FundacióJaumeBofill. Barcelona, 1990.

MESURES PER A CONTROLAR EL COMERÇ D'ARMES. Vicenç Fisas. Centre Unesco de Catalunya. Barcelona, 1991.

PUNT A LA

desembre

núm. 9

1993

ESTAT DEL BENESTAR: UNA APROXIMACIÓ AL SEU ESTUDI DES DE L'ANÀLISI DE L'OPINIÓ PÚBLICA.

Beca d'investigació de la FundacióJaumeBofill. Barcelona. Gener de 1993.

«L'estudi conté dues parts diferenciades. En la primera s'analitza l'evolució de la despesa social i de la despesa pública en vuit països de l'OCDE i, d'una manera especial, la de l'Estat espanyol. A la segona, s'analitza el comportament a Espanya de l'opinió pública en relació a l'Estat del Benestar a partir d'unes enquestes realitzades pel CIS el 1985 i 1987. Si per una banda es pot afirmar que les dimensions i el paper del conjunt del sector públic espanyol ha tingut un creixement espectacular en els últims quinze anys, per l'altra, es pot veure que el suport als principis i estructures de l'Estat del Benestar és més fort en sectors socials de majors nivells educatius, amb major renda, i en comunitats autònomes com Catalunya i el País Basc».

L'alerta davant la fi de l'Estat del Benestar (EB), de sobte sembla prendre connotacions apocalíptiques en els governs, els mitjans de comunicació i l'opinió pública. I potser més a l'Estat espanyol, on l'EB tot just si ha arribat a desenvolupar-se. L'estudi de Joan Botella i Jordi Sánchez és anterior (gener 1993) a la recent angúnia col·lectiva, accentuada pel tancament d'importantes indústries al país. Ni els autors, doncs, ni l'opinió pública sondejada han estat sotmesos a aquest estat d'inquietud que ara plana en totes les capes de la societat. A part, doncs, del valor objectiu de l'estudi, el factor oportunitat li afegeix un evident grau d'interès.

En la primera part del seu treball, els autors posen en relació la despesa social amb el total del desemborsament governamental, amb la intenció d'analitzar la relació entre l'EB i el mandat electoral, implicant-hi aspectes de democratització i poder: «la democràcia és l'única institució que no pot resistir les demandes de la majoria».

Comencen observant l'evolució de la despesa social i la despesa pública en vuit països de l'OCDE. Des dels anys 50, la despesa social ha crescut constantment i amb força, de tal manera que la recessió econòmica dels 70 ha comportat una pèrdua de pes del conjunt de la despesa pública però no pas de la social: paradoxalment, les conseqüències de la crisi feien més necessàries i urgents unes prestacions socials sòlides. Tanmateix, la major intervenció estatal suposava un augment de l'ocupació pública i de la burocràcia. En els darrers anys, però, el procés de redistribució ha començat a minvar.

El cas de l'Estat espanyol és força diferent: les despeses pública i social no assoleixen fins als anys 70

els nivells que tenien en la resta de l'OCDE en els anys 50. És a partir de 1974, conseqüència alhora de la crisi energètica i de l'inici de la reforma política, que comença un «proto-estat del benestar», tant pel que fa a les despeses com a legislació i sistema fiscal. L'estudi remarca l'avenç que suposaren els «Pactes de la Moncloa», i analitza l'EB des de l'accés socialista al govern de l'Estat: l'extensió dels serveis i les prestacions socials és —segons els autors— la fita més important, possible gràcies a l'augment de la pressió fiscal i la reducció del frau, que ha comportat un important creixement dels ingressos de l'Estat. En la segona part de l'obra s'analitza l'opinió pública envers l'EB, tenint en compte que, en democràcia, els pressupostos solen ser la traducció en xifres de les preferències electorals. És general la convicció que la responsabilitat de garantir les necessitats bàsiques i el benestar de tots els ciutadans escau al govern i es tradueix en la universalització de la seguretat social i en la reducció de diferències entre rics i pobres; només amb la intervenció de l'Estat es pot aconseguir aquesta major igualtat: la iniciativa privada és vista amb malfiança. Hom insisteix en l'augment de despeses en educació, sanitat, pensions i ocupació, i en la reducció de les de defensa. Contràriament a d'altres estats, a l'espanyol són els sectors socials d'un més alt nivell d'ingressos i educació els que més suport donen a les polítiques socials i a la intervenció de l'Estat. I, si ideològicament són les opcions d'esquerra les que més reivindiquen la intervenció de l'Estat, també les de centre i dreta la reclamen en un percentatge prou elevat. Semblantment, són les Comunitats Autònomes de renda per càpita més alta les que valoren més positivament l'EB. Tan-

mateix, es manté que la responsabilitat de l'EB correspon més al govern estatal que no als autonòmics. Finalment, l'estudi constata com, a partir de l'actual crisi econòmica, comença a ser qüestionat l'EB per part de l'opinió pública: l'actitud contra els impostos i contra la burocràcia que l'EB ha generat va guanyant posicions, alhora que es denuncia la mala gestió per part de l'Estat i la fallida del principi d'eficiència. Tanmateix, el percentatge de NS/NC (no ho sap, no contesta) en les enquestes és, sorprenentment, molt elevat. Els autors remarquen l'absència d'una «cultura del benestar públic»: la incoherència entre expectatives fiscals i expectatives de serveis és per-

sistent, com també la manca de corresponsabilització amb la dimensió pública de l'acció de l'Estat. L'estudi conclou amb una advertència: «Aquesta tendència en l'opinió pública hauria de desvetllar una certa preocupació, tant entre els analistes com en els propis poders públics». Davant la voluntat reiterada de salvar l'EB per part dels governs i les recents convocatòries a la reflexió i a la formulació de nous models socials, l'estudi de Joan Botella i Jordi Sánchez conté, sens dubte, aportacions que no haurien de ser menystingudes.

ÍNDEX

I ASPECTES QUANTITATIUS DE L'ESTAT DEL BENESTAR.

Evolució comparada d'aspectes macroeconòmics de l'Estat del Benestar.

Apunts sobre l'evolució econòmica a l'Estat espanyol entre 1970 i 1982.

La despesa pública i la política fiscal sota el govern socialista: 1982-1989.

II L'OPINIÓ PÚBLICA I L'ESTAT DEL BENESTAR: UNA APROXIMACIÓ.

El suport a la intervenció de l'Estat.

La distribució de les actituds cap a l'Estat del Benestar.

Legitimació i Estat del Benestar.

El qüestionament de la legitimitat: realitat social o debat teòric?

Impostos versus polítiques socials. Una difícil combinació.

III CONCLUSIONS.

BIBLIOGRAFIA.

ELS AUTORS

JOAN BOTELLA I CORRAL

Catedràtic de Ciència Política i de l'Administració. Departament de Ciència Política i Dret Públic. Universitat Autònoma de Barcelona.

JORDI SÀNCHEZ I PICANYOL

Llicenciat en Ciències Polítiques i Sociologia. Becari d'investigació del Departament de Ciència Política i Dret Públic. Universitat Autònoma de Barcelona.

ALTRES TREBALLS AFINS

PATTERNS OF GOVERNMENT INCOME AND EXPENDITURE: AN EXPLORATORY ANALYSIS. Joan Botella. Working-paper per al grup Scope of Government, 1991.

PACTE SOCIAL I POLÍTICA DE RENDES. Jordi Roca. Editorial Eumo. Vic, 1991.

PUNT A LA

gener

núm. 10

1994

NEONAZISME A ESPANYA, 1966-1992.

Beca d'investigació de la Fundació Jaume Bofill. Tesi de Doctorat presentada al Departament d'Història Contemporània de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. 1993.

«Estudi sobre l'extrema dreta que reconstrueix l'evolució històrica del moviment neonazi a Espanya des de la creació de CEDADE l'any 1966 fins a la irrupció, els darrers anys, de l'anomenat *neonazisme de carrer* amb grups com els *caps rapats* o els col·lectius d'*hinchas*. A més de tractar-se d'una àrea política poc coneguda, l'autor destaca l'interès del tema pel fet que el neonazisme espanyol ha tingut des dels seus orígens una forta implantació a Barcelona i que aquesta ciutat ha actuat com un veritable "laboratori" de la ultradreta a nivell estatal».

L'AUTOR

XAVIER CASALS I MESEGUER. Doctor en Història Contemporània. Universitat de Barcelona.

Per a l'elaboració d'aquesta investigació ha comptat també amb l'ajut del Centre d'Història Contemporània de Catalunya i de la Fundació Casals-Meseguer.

L'estudi comprèn un període cronològic extraordinàriament recent: des de 1966 a 1992 i amb alguns capítols que inclouen informació sobre el mateix any 1993. La investigació s'inicià l'any 1985 i es va centrar en CEDADE, formació política amb seu central a Barcelona, que restava embolcallada en una notable confusió pel que feia als seus orígens. CEDADE fou la primera formació neonazi que aparegué a Espanya i definí l'ortodòxia ideològica del neonazisme espanyol des de 1966 (any oficial de la seva creació) fins el 1985. En aquest període esmentat (1966-1985) només aparegué un grup neonazi alternatiu a CEDADE; fou l'anomenat *Partido Español Nacional Socialista* (PENS), que sorgí a inicis de la dècada dels setanta. Les sigles del PENS assoliren notorietat per les agressions contra llibreries i contra tota mena d'activitats culturals de signe progressista comeses per aquest grup entre 1970 i 1974. En desaparèixer el PENS, CEDADE esdevingué novament la formació hegemònica (i gairebé única) del neonazisme espanyol. Des de l'inici de la transició democràtica, però, aquest cercle neonazi restà en la marginalitat política

i centrà els seus esforços en la formació ideològica dels seus militants.

El fracàs del cop d'Estat del 23 de febrer de 1981 i la dissolució de Fuerza Nueva l'any següent marcaren l'inici d'una crisi generalitzada de la ultradreta espanyola. L'any 1985, aquesta crisi es manifestà en el si de CEDADE. La formació neonazi conegué diverses escissions que van comportar la pèrdua de nombrosos seguidors.

La situació adquirí progressivament major complexitat a partir de la segona meitat dels anys vuitanta, quan es produí l'eclosió –simultània i interdependent– de dos fenòmens socials nous a Espanya: el moviment *skinhead* –els anomenats caps-rapats– i els col·lectius d'*hinchas* d'equips de futbol. Amb aquests grups va emergir un nazisme diferent i de caràcter nou, ja que la seva militància agressiva –que relegà la formació ideològica a quelcom accessori i prescindible– potencià un violent neonazisme de carrer. No sembla, però, que hi hagi massa elements que afavoreixin la convergència entre el món de l'extrema dreta «oficial» –amb vocació parlamentària o

extraparlamentària– i el magma on conflueixen col·lectius d'*skinheads* o d'*hinchas* que actuen de manera incontrolada. Mentre que a França el Front National, progressivament consolidat, ha aconseguit satel·litzar aquests sectors, sembla difícil que a Espanya alguna força d'ultradreta aconsegueixi un resultat similar.

Barcelona ha esdevingut un observatori privilegiat (quasi un «laboratori») per analitzar el moviment neonazi i neofeixista. A Barcelona s'han editat publicacions com *El Martillo*, situada en l'òrbita de la Nova

Dreta, abans que aquest fenomen tingués ressò a Madrid; i a Barcelona s'ha publicat la major part de les revistes més crítiques i innovadores de l'anomenat «moviment alternatiu» neofeixista (*Disidencias*, *Alcantarilla*, *Mundo NS*).

La diversitat de consignes llençades pels grups d'ultradreta a llarg dels darrers anys podria cristal·litzar en fórmules ideològiques flexibles, pròpies d'una extrema dreta eclèctica i políticament heterogènia.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

I DELS ORÍGENS A LA CRISI DE CEDADE (1966-1984).

Introducció.

Els orígens de CEDADE. Falangistes i exiliats a Barcelona (1956-1966).

CEDADE esdevé un grup nacionalsocialista (1966-1970).

La consolidació de CEDADE (1970-1975).

El *Partido Nacional Socialista Español* (PENS) (1970-1974).

CEDADE: la manca d'una tàctica i d'una estratègia definides (1975-1978).

Del nazisme espanyolista al catalanisme nacionalsocialista (1978-1980).

La crisi de CEDADE (1980-1984).

II LA FI DE L'ORTODÒXIA IDEOLÒGICA DE CEDADE. EL NEONAZISME A ESPANYA (1985-1990).

Introducció.

CEDADE, un nacionalsocialisme testimonial (1985-1990).

Nuevo Socialismo: el neonazisme espanyol a la recerca de la renovació.

Bases Autónomas (1983-1990): una experiència anarcofeixista?

Els intents de difondre la Nova Dreta a Espanya (1985-1990).

El nazisme esotèric a Espanya: la Sociedad Thule (1985-1990).

Reflexió final.

Apèndix. La creació d'una «escola revisionista»: de Maurice Bardèche a David Irving (1948-1990).

III *HINCHAS* I CAPS-RAPATS, LA PERIFÈRIA DE LA POLÍTICA (CATALUNYA, 1985-1992).

Introducció.

Els caps-rapats: la irrupció d'un neonazisme de carrer a Catalunya.

Els nous *hinchas*: futbol i ultranacionalisme a Catalunya.

Reflexió final.

CONCLUSIONS GENERALS. CEDADE I EL MOVIMENT NEONAZI ESPANYOL.

BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTACIÓ CONSULTADES.

SIGLES, ACRÒNIMS I ABREVIATURES UTILITZADES.